

crkva u svijetu

MIŠLJENJA

O NEKIM POGLEDIMA MARIJE VALTORTE

Stjepan Babić

Dospjela mi je u ruke knjižica Marije Valtorte *I vidjeh u noćnim viđenjima*, 1988. Pošto sam je pročitao, potaknut sam da nešto kažem o toj knjižici, o Kristu kako je u njoj prikazan, o dobru i zlu, o paklu i nešto povodom toga.

Znam, može mi se reći da ne mogu dobro pisati o Mariji Valtorti kad nisam pročitao druge njezine knjige. Zavirio sam u neke; ima u njima zanimljivih i prihvatljivih pogleda. Želim se osvrnuti samo na ovu, jer mislim da treba nešto reći, pogotovo kad nema dobroga predgovora, potrebnoga komentara, jer one koji malo više misle može u velikoj mjeri zbuniti, može u dobroj mjeri biti i štetna.

Ima u njoj lijepih misli, korisnih i poticajnih, npr.:

»Vaš će Bog izvršiti sva čudesa da privuče k Sebi što veći broj živućih, jer je sam Bog Milosrđa, Oproštenja i Ljubavi tako neizmjerne, da ma koliko je nastojali proučavati da joj shvatite mjeru — to ne biste mogli nikad postići. Ono što vi mislite da je beskonačnost moje ljubavi prema vama, to je kao najmanji kamenčić sa žala kojeg potočića... u odnosu na jedan čitavi gorski lanac, čiji temelji dijele kontinente i čiji se vrhunci omataju oblacima« (79).

»Sakupit ću svoje svete, jer svet je onaj koji Me ljubi i koji Me u poslušnosti i vjernosti slijedi. Sakupit ću ih sa četiri kraja Zemlje. I zbog njihove ljubavi oprostit ću bezakonja ljudi. Dobrota svetih ugasić će strogost Pravde, i ljubav će moja i svetih svojim ognjem, očistiti Zemlju. Poput velikog oltara Zemlja će biti pomirena sa sobom i s Bogom, i na ovom oltaru Učitelj će poučavati ljude o ispravnoj spoznaji Istine, da dobri ne bi kolebali, kada Sotona, bijesan videći kako se čovječanstvo klanja Kristu, bude planuo za posljednju bitku« (95).

Ali toga je malo (slično još na 11. i 18. str.). Mnogo je više onoga što ne mogu prihvatiti, s čime se ne slažem jer Krista prikazuje u iskrivljenoj slici, stavlja Kristu u usta riječi koje teško da mogu biti njegove.

Ne znam, možemo li uopće stvoriti pravu sliku o Bogu, Kristu. Mislim da možemo samo približno. Kad bi se mogla stvoriti prava, tada bismo sve

znali, sve razumjeli; bili bismo kao Bog; očito je da to ne može biti. Koli-ko nam se Bog objavljuje, objavljuje nam se našim ljudskim jezikom, prilagođeno našim ljudskim mogućnostima i našem ljudskom shvaćanju. Naš je ljudski jezik slab i da izrazi sve preljeve i naših ljudskih osjećaja, svu dubinu naših duša, a kamoli da bi mogao svu Božju veličinu. A uza sve to naše je shvaćanje zadano našim vremenom. Napredujemo u iskustvima koja stječemo. Izričaji o Bogu Staroga zavjeta nisu izričaji Novoga zavjeta, pretkoncilska shvaćanja nisu ista kao i pokoncilaska.

Bog kako ga prikazuje Marija Valtorta pretkoncilski je Bog kako su ga prikazivali njoj i meni. Znam to iz vjeronauka koji su nas učili. Prikazivali su nam Boga kao feudalnoga gospodara koji mrka pogleda s bičem u ruci promatra podanike i čeka da koji pogriješi pa da ga ošine. Možda sam malo u tome pretjerao, ali nisam mnogo. To je moj opći dojam. I ne samo moj. Jedan je istaknuti marksist jednom prilikom rekao: »Prikazivali su nam Boga tako da sam se više bojao Boga nego vruga.« Ljubav Božja u takvom prikazivanju gotovo se posve izgubila. Da je Bog ljubav u takvom prikazivanju nije dopiralo do naše svijesti.

Posljedice takva prikazivanja Boga bile su dosta razorne. Zbog njega su mnogi postali ateisti. Raspitivao sam se kod mnogih vršnjaka ateista, šezdesetgodišnjak sam, zašto su i kad su postali ateisti i odgovori su zanimljivi. Jedan manji dio rekao je: onoga dana kad me vjeroučitelj pljusnuo. Odande odakle sam očekivao blagost, ljubav, došao je udarac. Odgovor većine može se sažeti ovako: gotovo svaka pogreška prikazivana je kao smrtni grijeh pa se uvjeti za spas zbog tako strogoga Boga i onako ne mogu ispuniti pa što da se naprežem na polju za koje unaprijed znam da nema i ne može biti uspjeha. Bolje je sve to ostaviti po strani i više ne misliti na to.

Jedna mlada žena odgojena katolički, sada samo teistkinja, ali ne katolička teistkinja, jer je i ona odgajana u slici o kojoj govorim, kad sam joj pokazao nacrt moga prigovora Kristu Marije Valtorte i kad sam naglasio da je Bog ljubav, kad je pročitala riječi »Boli me srce za svakom izgubljenom dušom...«, rekla je: A gdje ste dosad bili s takvim Bogom?

Mak Srđanac smatra da je takvo strogo prikazivanje Boga i jedan od korijena bogopsovke. Evo što kaže: »Time smo došli i do problema blasfemije, hule, bogohuljenja, tako česte, 'bogate' i 'rafinirane' psovke, koja je — igrom čudnih okolnosti — česta upravo u vjerničkim krugovima i onima na rubu vjerničkih sredina. Ne isključujući i ostale moguće uzročnike, nije li blasfemija i svojevrсна pobuna protiv autoritarnog propovijedanja, poimanja i doživljavanja Boga. Histerični grč ponižena i obespravljena djeteta koje se nemoćno brani od okrutnoga i nametljivog Sadista i Satrapa, te izobličene Božje slike. Ne čini li nam se da je naše propovijedanje Boga ili sladunjavo ili sentimentalno, ili despotski autoritarno; ili je pogromski zastrašujuće, ili popustljivo i neodgovorno? Dakle, ponajčešće izobličeno ili u jednom ili u drugom smjeru. Dakako, mi često puta slušamo o Bogu da je otac, no tim proklamacijama često nedostaje unutarinja iskrenost, životna atmosfera i ozračje koje bi kroz istinski doživljaj udahnilo život tim mrtvim slovima. Kad bi naši odnosi prema Bogu i unutar Crkve bili iskreniji, kad bismo se poput Joba bez ustručavanja parbili s Bogom, ili iz sve snage, poput Jakova, rvali s anđelom Jahvinim, možda ne bismo osjećali tu iracionalnu potrebu da verbalno rušimo nekoga strašnog i imaginarnog despota« (*Jona na raskršću*, KS, Zagreb, 1983, str. 46).

Kad smo već kod psovke, dovoljno bi bilo prelistati naše predratne katoličke časopise da se nađe ta ista slika oštroga Boga. Psovač opsuje Boga, a Bog ga odmah na licu mjesta ubije gromom. Ili glumac na pozornici izruguje Boga i padne mrtav. Ne želim nijekati da Bog može biti i takav, ali je nevolja u tome što je to prikazivano kao njegova dominantna slika. Tako su bar mene u mladosti učili.

Znam da je Isus pun gnjeva istjerao trgovce iz hrama, ali to nije Isusova karakteristična slika. Bog je strpljivost, milosrđe i ljubav. To se nekad za-

boravljalo i potiskivalo u pozadinu. Kad je trebalo istrijebiti kukolj iz pšenice nije dopustio da se to odmah učini: »Da ne biste, sabirući kukolj, iščupali zajedno s njim i pšenicu. Pustite nek oboje raste do žetve.«

Pročitao sam i jednu drugu priču o glumcu. Sačuvao sam je, samo je šteta što je ne mogu naći pa ću je ispričati po sjećanju. Glumac je trebao na pozornici pročitati odlomak iz Biblije u porugljivoj tonu i kontekstu. Kad je počeo čitati, pao je u svetj zanos, čitao je kao vjernik i zadivio gledatelje. To je drugačiji Bog, nije onaj koji ubija na licu mjesta.

Mislim da ovamo dobro dolazi priča o trojici psovača iz mogega rodnog sela. Samo što to nije priča, nego istina. Bilo u njemu psovača, ali trojica su bila strašna; psovali su da je i za nevjerničke uši bilo strašno slušati. Sva su trojica tragično završila. I ne samo oni. Prvi je bio zidar, dobar majstor, ali proleter; nije imao kuće ni kućišta, jeo je gdje je radio, a spavao po sjenicama. Kad je umirao, seljaci ga na saonicama doveli pred općinu, bila je zima, veljača, nikomu nije pripadao, rodbine nije imao, pa je red da se općina za njega pobrine. Ali općina se ne snalazi brzo i prije nego li je išta mogla poduzeti, psovač je umro pred općinom na saonicama.

Drugi veliki psovač, seljak, vozio na kolima drva iz šume pokraj potoka, kola se s drvima prevrnuše u potok i on pod njima umre. Sudbina trećega bila je najteža. Dva sina i snaha u drugom stanju ubijeni na kraju rata istoga dana u Sloveniji. Sami nisu bili ništa krivi. A kad je psovač umirao, skinuo se od nekoga jada i gol umro na dvorištu. Žena mu se propila i jednoga je jutro našli u dvorištu mrtvu. Kako su me učili na vjeronauku, jasno mi je sve bilo: kazna Božja za psovku i svi su ti psovači dospjeli u pakao.

Kad sam doznavao da i drugima, dobrima, stradavaju djeca, počeo sam razmišljati: jest to je opomena Božja, izvana, drugima za primjer, ali što se događalo u dušama tih ljudi kad su umirali, što se dogodilo s tim dušama, to mi ne možemo znati. Jer Božje je milosrđe veliko. Zar zidar na saonicama nije mogao razmišljati o svome životu i pokajati se? Zar je psovač pod drvima odmah umro, zar možemo znati da se nije pokajao? Tko od ljudi može presuditi što se u dušama tih ljudi zbivalo u posljednjim trenucima. Jer, Bog je ljubav.

Napisao sam to kao uvod da se na konkretnim primjerima vidi kako nekad nije bilo sumnje u Božju osvetu, a danas se može gledati i drugačije. Mislim da Marija Valtorta u knjizi *I vidjeh u noćnim viđenjima* gleda prvenstveno na jedan način, na onaj prvi.

Njezin je Krist, čini mi se, Krist pretkoncilskoga učenja, bar što se vjeronauka tiče, prije je Krist kao Bog Staroga zavjeta, a ne i Novoga; kamoli da je to pokoncilski Krist. Jest on Krist ljubavi, naviješta ljubav, traži ljubav, ali to je Krist većinom staroga učenja, grubih, oštrih riječi: »Na vaš prokleti jezik i na vašu prodanu dušu Sotona već gomila pakleno ugljvlje i Ja ga uživem svojim gnjevom. *Proklinjem* vas već sada... moje *prokletstvo* će prodrijeti i zadati vam muku... — Oskvrnitelji, lažljivci, bezakonici *budite prokleti*... (str. 97).

Tko bi u pristojnom društvu tako govorio, smatrali bi ga psovačem. — Taj se odlomak može smatrati i sadističkim: uživanje u tuđoj, i to ljudskoj muci («Ja ga uživem svojim gnjevom».) Sličnih odlomaka ima i drugdje, usp. str. 47—48: »zagušit će vam se duša«, »Sidite, o prokletnici... u užasnu smrt...«

Kakav je to rječnik! Ni kulturalan čovjek ne bi tako govorio. Kad bi Isus o tome govorio, rekao bi: »Boli me srce za svakom izgubljenom dušom što sam za nju uzalud umro.« Ima jedno takvo mjesto u knjizi, ali je oštrije rečeno i izgubljeno u mnoštvu suprotnih, grubih riječi, kakvim je natopljena cijela knjiga: »... koji vas još zove, jer pati što vas mora kazniti« (11).

Marija Valtorta priču o izgubljenoj ovci okreće na glavu. Isus je govorio o devedeset i devet pravednika i jednoj izgubljenoj ovci. I nije mu bilo sve-

jedno što je izgubljena. Ostavio je onih devedeset i devet i krenuo za jednom izgubljenom. »Posreći li mu se te je nađe, zaista, kažem vam, raduje se nad njom više nego nad onih devedeset i devet koje nisu zalutale. Tako ni Otac vaš, koji je na nebesima, neće da propadne i jedan od ovih malenih.« (Mt 18, 13—14.)

Knjiga opisuje hrvanje dobra i zla na način u kojem je Krist gotovo nemoćan: »... čujte, ljudi, glas Boga, razdirući glas i koji srce para, koji već grmi nad svijetom jer mu ne koristi govoriti kroz usta njegovih slugu i prijatelja...« (11). — »Kad vrijeme bude došlo, govorit ću samo ovima, uvjeren u beskrajnost govorenja drugima« (87).

Može se razumjeti da je svijet poprište borbe dobra i zla, ali Marija Valtorta tu borbu opisuje gotovo poganski, zlo je jače, odnosi Kristu veliku većinu, glavninu, i do 90 posto.

»I uistinu vam kažem, s bolju uzvišenog Utemeljitelja, da će me u posljednji čas *tri četvrtine moje Crkve* zaniijekati, i morat ću ih odsjeći od debla kao grane mrtve i iskvarene od nečiste gube.« (13; istaknuto u originalu.)

»Tisuće i deseci tisuća će nestajati na svim krajevima zemlje« (17).

»Ali nažalost, žetva izabranih je malena u odnosu na drugu. Kad Krist dođe da pobijedi vjeđnog suparnika i protivnika u njegovu Proroku, naći će ih malo označenih Križem u duhu« (40).

»... tek neka rijetka duša doći će u slavu...« (71).

»Skoro u najvećoj većini *apsolutno* gluhi na duhovne glasove... kao nečiste životinje u blatu, valjaju se i tamo očekuju ono što zavodi *devet desetina* čovječanstva... (79; istaknuto u originalu.)

»Četa onih koji su Me proboli brojna je poput pijeska na obali morskoj. Ne broje se njezina zrnca« (83).

»Jedan dio, i za nesreću je najveći, sve više apsorbira Sotona, i taj dio silazi ispod razine životinja. Drugi dio, neznatan, uvijek sve više apsorbira Krist, i hrani se njegovom Riječju...« (86).

»I malo će biti tih spasenika, jer nakon vjekova i vjekova ljubavi moje za čovjeka, čovjek nije naučio ljubiti« (96).

»Sada se događa ista stvar! U velikom, u malom, društveno ili individualno, 90% ih žive kao ondašnji farizeji i rade na isti način« (122).

Na jednom mjestu u knjizi piše: »Jer svaka duša koja se gubi... poraz je Božji« (38). Kakav li je tek poraz Božji gledan u svjetlu podataka koji su upravo navedeni! A ima i drugih sličnih misli na str. 39, 66, 83, i 86.

Postavlja se opravdano pitanje kako je to Bog stvorio svijet u kojem Sotona odnosi glavninu. Bog dakle nije svijet stvorio za sebe, nego za Sotonu. To ne može biti učenje Katoličke Crkve. Manjina su sveci, to da, možda i veoma mala manjina, vjerojatno o njoj Krist govori. Bog je ipak jači, bar po svom velikom milosrđu, nego što to proizlazi iz navedenih riječi. Zato sam i naveo primjere onih psovača, jer ako i za njih može biti spasa, zar ne može biti za manje grešnike. Svi smo mi grešnici, ali da je većina od nas određena za pakao, teško je u to vjerovati. 1953. bio je popis stanovništva u Jugoslaviji i oko 78 posto izjasnilo se vjernicima kad je to pomalo bilo junački čin. Nisu svi bili junaci, nisu svi bili pravednici, duboki vjernici, ali kad je trebalo reći na čijoj su strani, rekli su. Isus je rekao: »Tko nije protiv nas, za nas je.«

A evo što mi se dogodilo i s onim trećim psovačem koji je imao najžalosniju sudbinu. Dolazio u naše selo biskup, doček bio svečan, čekali ga i pratili i konjanici, a gotovo cijelo selo bilo u špaliru. Okrenem se, a iza

мене spomenuti psovač. Upitam ga s čuđenjem: Što vi radite ovdje? Osjetio je veliko čuđenje u mojem pitanju pa odgovori: Što? Pa i ja sam katolik.

Mislim da je pretkoncilsko učenje izneseno i u poglavlju *Samo je jedna vjera istinita* (45—51). To se doduše odnosi na kritiku nacizma, ali je napisano tako da se može i drugačije shvatiti, da nema spasa u drugoj vjeri. Tako su bar mene učili u mladosti. Mislim da Crkva više ne uči tako, da uči da se u svakoj vjeri čovjek može spasiti pa čak i nevjernik ako živi po svojoj savjesti.

Sačuvao sam članak o tome iz *Glasa koncila* od 14. prosinca 1986. i da ne ponavljam ono što je poznato, bar teolozima, navest ću ono što je za mene i mnoge kojima sam to pokazao bila velika novost:

»Ipak se nerijetko događa da je savjest uslijed nesavladiva neznanja u zabludi, a da time ipak ne gubi svoga dostojanstva.

Tu je potvrđeno trajno katoličko učenje da čovjek mora postupati po svojoj savjesti i onda kad je ta savjest objektivno u zabludi. Savjest može biti u zabludi uslijed nesavladiva neznanja, upravo može biti krivo informirana i formirana. Već su veliki katolički mislioci srednjega vijeka tvrdili da krivovjerac koji je po savjesti uvjeren u ono što kao svoju vjeru ispovijeda ne bi spasio duše ako bi se tog svog uvjerenja odrekao iz straha pred lošačom. Spasio bi život, ali bi izgubio dušu. U naše će doba neki vrlo ugledni katolički mislioci, davno prije II. vatikanskog koncila, upozoriti da netko može biti, npr. u ondašnjem SSSR-u, član organizacije mladih bezbožnika te se po savjesti protiviti religiji, jer su ga naučili da je Bog otuđenje, izmišljen u službi klasnog neprijatelja. Boreći se protiv Boga, on se zapravo bori protiv zla, a ne protiv biblijskog Boga koji je Osloboditelj, ali mladi bezbožnik u svojoj sredini to nikako nije mogao doznati. Ako takav postupka po svojoj savjesti iz ljubavi, a ne iz mržnje, on je zapravo pred Bogom opravdan (J. Maritain)!«

To su znatno drugačiji glasovi od onih u knjižici M. Valtorte, o kojoj je ovdje riječ; o njima ovdje nema ni slutnje.

Nisu to svi problemi koje pokreće ta mala knjižica, ali i ovo je dovoljno da se pokaže kako se takve knjige ne bi smjele izdavati bez potrebnih komentara. To je najmanje što bi čitačima trebalo reći jer oni nisu malobrojni, a najmanje su teološki toliko obrazovani da bi mogli razlikovati što je u njoj pravi Krist, a što je Krist Marije Valtorte.